

Herolden

Marts 2007

Årgang 11 Nummer 1

Udgivet af:

Vennekredsen

Bornholms Middelaldercenter
Stangevej 1.
3760 Gudhjem.
Tlf. 56 49 83 19

Info@bornholmsmiddelaldercenter.dk
www.bmc-vennekreds.dk

Redaktion:

Pia Girotti	56 49 83 63
Bjørn Ørding-Thomsen	56 47 01 12
Ole Boyer Pedersen	56 49 81 41

Ansvarshavende:
Niels Erik Rasmusen 56 49 83 19

Indlæg til Herolden:
herolden@bornholmsmiddelaldercenter.dk

Herolden udkommer 4 gange om året.
1/3, 1/6, 1/9 og 1/12
Deadline den 15. i måneden før
udgivelsen.
Oplag ca. 350

Ny i redaktionen

Redaktionen har fået et nyt medlem Pia Girotti. Pia har været med fra starten, ja faktisk helt fra før Middelaldercentret blev en realitet. Pia har tidligere været involveret i fremstilling af blade som Herolden, så vi er glade for, at hun har sagt ja til at bruge tid og kræfter på at være med i vores gruppe.

Udover interessen for middelalderen, er Pia gået et skridt videre i sin søgen efter de historiske rødder. Hun er også aktivt medlem i vikingeforeningen Bur-gundaland.

Bjørn og Ole byder velkommen til Pia

18 Indhold

- 3 Nyt fra centret
- 6 Dagligdag i europæisk middelalder
- 7 Verdensbilleder
- 8 Farvede kiler i 12-1300-tallets dragter
- 14 Bogen om ridderlighed
- 15 Som troen så ud
- 16 En sjælden lille sag
- 17 Utugtige kvinder på Bornholm
- 18 Åbent hus på Rågelundsgård
- 21 Filmaften: Rosens navn
- 22 Nyt fra lavene
- 24 Til Ølgilde i Lavrentii bryggerlav

Nyt fra centret

Af Niller

Bornholms Middelaldercenter som mega-attraktion

I disse tider hvor det er svært at få de økonomiske ender til at nå sammen er det kærkomment når der pludselig opstår ideer der kan få det hele til at vende på en tallerken.

Tankerne om et Koncepthotel er opstået i forbindelse med den megen snar om helårsturisme på Bornholm. Destination Bornholm og Visitdenmark og Borgmester Bjarne Kristiansen ser BMC som det sted der har det potentiale hvor en megaattraktion kan skabes. Det er enormt spændende at skulle være med i udviklingen af sådanne tiltag, - og hvis alt går vel vil det første spadestik allerede kunne tages i 2008.

For at acceptere et middelalder-koncepthotel i ”baghaven” er det meget vigtigt at holde fast i at hotellet aldrig på noget tidspunkt vil komme til at påvirke centrets kerneydelse. Dvs. at selve middelaldercentret vil bevare sin fulde identitet – dog voldsomt styrket af de økonomiske midler et hotel vil kunne bidrage med.

Hotellens placering vil blive på samme side af åen hvor indgangsbygningen ligger i dag – altså stadig den samme adskillelse som vi kender det i dag.

Helårsturisme

I sin strategi for turismeudviklingen på Bornholm fastslår vækstforum, at Bornholm har behov for et fyrtårn for turismen. Samme konklusion, når Visitdenmark og Destination Bornholm frem til i

det videre arbejde med de strategiske målsætninger. Således er konklusionen, at Bornholm er en fantastisk attraktiv destination, der til stadighed, og hele året rundt, vil kunne trække turister til øen, men hvis der skal skabes en vækst i turismen, og en udvidelse af sæson hen imod helårsturisme, så er der behov for et eller flere turismemæssige fyrtårne som alene kan trække turister til øen.

Idéer til initiativer

VisitDenmark, Destination Bornholm og middelaldercentret har sammen deltaget i en brainstorm omkring mulige ekspansionsmuligheder på centret. Der har i denne proces været udbredt enighed om at en satsning på middelaldercentret skulle kunne indfri følgende mål:

1. Udvidelse af besøgsantallet
2. Forlængelse af gæsternes opholdstid på centret.
3. At middelaldercentret skal fungere uden offentlig driftstilskud.
4. Øge oplevelsesintensiteten (oplevelsesenheder per time)
5. Fungere som en helårsattraktion.
6. Tilbyde unik overnatning til Erhvervs- og feriegæster. (min. 45.000 overnatninger fordelt over hele året)
7. At middelaldercentret bliver hele øens turistdriver omkring Bornholms middelalderhistorie og denne tids naturrelationer.

Følgende idéer er blevet udvalgt som interessante, men det er væsentligt, at pointere, at processen er løbende og at der er behov for et større fælles idéudviklingsmøde på Bornholm før man

lægger sig fast på de enkelte idéer:

Forlystelses- og oplevelsesområde: For at gøre besøget på middelaldercentret længere og for at kunne blive ved med at tiltrække gæster (også de lokale) er der behov for en udvikling af oplevelser i forbindelse med centret. En idé kunne være at udvikle forlystelses- og oplevelsesområdet rundt om middelaldercentret – f.eks. en legeplads i træ som tager udgangspunkt i middelalderens opfindelser (F.eks. med udspring i Leonardo da Vincis opfindelser) En legeplads er nok ikke tilstrækkelig over tid, så det er nødvendigt fra starten, at tænke på større forlystelses- og oplevelselementer, der kan trække nye gæster til centret år efter år, - og samtidig øge genbesøgsprocenten.

Oplevelselementerne på centret er generelt gode, men kan gøres endnu bedre. Derfor skal antallet af aktiviteter udvides. Af nye aktiviteter kunne nævnes: Rollespilsscenerier, professionelle friluftsskuespil, Internationale bueskydningskonkurrencer, middelaldermusik - festival, International gøgler- og dukketeaterfestival, international ridderturneringer, fortællerfestivaler. Man kunne derudover introducere eget børneteater samt en størres satsning på dyrene overfor gæsterne (hesteridning, fodring af fårene mv.).

En forlængelse af besøget bidrager til at man kan øge entrébetalingen og at der bliver stigende omsætning i café/restaurant og eventuelt også souvenir-omsætningen.

Velkomstbygning: Der er behov for mere plads i forbindelse med indgangspartiet. Et nyt indgangsparti kan ligeledes fungere som et ikon for centret (i

lighed med f.eks. Tivolis hovedindgang). Et nyt og stort indgangsparti vil kunne bruges til indendørsaktiviteter i tilfælde af dårligt vejr, museal udstilling, lejrskoleaktiviteter, butik, billetkøb, foredrag og spisning. Det nye indgangsparti vil desuden kunne fungere som skoletjeneste, 4D biograf, rollespilsstation m.m.

Alle ovenstående idéer har middelaldercentret som kernen i attraktionen, og de nye tiltag og omkringliggende aktiviteter vil fungere som supplement til de oplevelser man allerede i dag får på middelaldercentret.

Koncepthotel ved middelaldercentret

Med udgangspunkt i ovenstående beskrivelse peger Visitdenmark og Destination Bornholm på Bornholms Middelaldercenter som stedet hvor det er muligt at realisere tanker om et middelalderkonceptualiseret 4-5 stjernet helårs konference- og turisthotel.

Hotellet skal have en kapacitet på imellem 150 -200 værelser og således også være gearret til afholdelse af store konferencer. Konferencer der i dag lægges udenfor Bornholm.

Men med den hurtigere færgefrekvens er det kun et spørgsmål om at synliggøre vore gode tilbud og ”nære” beliggenhed.

Middelaldercentret ligger i det meget attraktive og naturskønne trekantsområde imellem Gudhjem og Østerlars. Inden for få minutter er man på Kunstmuseet, Baltic Sea Glass eller Gudhjem havn. Den geografiske placering af hotellet ved middelaldercentret vil derudover ikke blive årsag til øget byggeri i det kystnære miljø, idet centrets jorde ligger mere end 3 kilometer fra havet. Byggeri-

et udføres desuden arkitektonisk på en sådan måde at bygningerne vil falde naturligt ind i det eksisterende middelalderbyggeri og de øvrige omgivelser. Middelaldercentret har sin egen lokalplan – og det vil derfor være naturligt at udvide området med nye driftssikrende og fremsynede aktiviteter.

Tiden er nu inde til at skue ud i hele verden – for derude er der masser der gerne betaler ekstra for at få en unik oplevelse. Som sammenligning kan vi se hvordan fra hele verden valfarter til Kiruna i Sverige for at se deres unikke ishotel.

Middelaldercentret har potentialet til at kunne være med til at danne rammen op et ligeså interessant hotel, - blot med middelaldertema.

Med et sådant hotel i baghaven vil middelaldercentret være i stand til at holde åbent hele året – til glæde og gavn for hele det bornholmske samfund.

Hotellet: Etablering af overnatningsmuligheder ved et 4-5 stjernet hotel som kan huse både Erhvervs- og feriegæster. Hotellet ønskes opbygget som et 1300 - 1450 tals stærkt tematiseret cistercienser kloster, men med moderne indretninger og faciliteter. Esum kloster kunne anvendes som inspirationskilde. Hotellet skal have mindst 100 dobbeltværelser og 45.000 overnatninger.

Sammenhæng med turismen på Bornholm

Middelaldertemaet på Bornholm har styrke fordi en række forskellige ledende attraktioner kan henføres til samme tidsalder. Således er Hammershus den største enkelte attraktion på øen, ligesom rundkirkerne og middelaldercentret er forbundet med mange besøg. I nyere

tid har historien omkring tempelriddernes skat har været med til at placere Bornholm som et spændende historisk feriemål. Men det er også oplagt, at for at få tilstrækkelig gennemslagskraft er det nødvendigt, at aktivere de fælles kræfter omkring fælles produkter til turisterne.

Således er dette projekt tænkt som værende en vigtig del af Regionskommunens og Destination Bornholms vision omkring en helårsdestination, hvor hele øen spiller sammen omkring et fælles tema, og vel og mærke et tema, som ikke er voldsomt vejrafhængigt og kan ”bøjes” så det passer både til børn og voksne.

Organisering og de forskellige faser

VisitDenmark, Destination Bornholm og middelaldercentret har sammen deltaget i udviklingen af idéen og det er hensigten, at denne gruppe vil arbejde videre med konceptualiseringen af projektet. VisitDenmark har stor interesse og tiltro til at denne type projekt kan være et væsentligt input i realiseringen af turismestrategien for Bornholm.

I tilfælde af at projektet kan gennemføres vil den mest sandsynlige organisation være, at der sker en opsplitning af aktiviteterne, således at overnatningen og hoteldriften varetages af et selvstændigt aktieselskab Bornholms Middelaldercenter kommer til at fungere som ”forsyningsvirksomhed” for det nye hotel, - og på den måde kommer til at levere kommercielle og videnskabelige baserede oplevelser til hotellet. Det er vigtigt at der er 100% vandtætte skodder imellem de to virksomheder. Og at der er tale om to helt adskilte og selvstændige virksomheder

Dagligdag i europæisk middelalder

Af Carsten Bo Vilhelmsen

Historikeren Carsten Bo Vilhelmsen har oprettet et websted, Middleages.dk, med beskrivelser af dansk og engelsk middelalder. Vi har fået forfatterens tilladelse til at bringe uddrag af materialet i Herolden.

Den middelalderlige fæstebonde var forankret i et århundredgammelt dyrkningsfællesskab. Han repræsenterer som sådan en mennesketype, hvis levevis på mange måder adskiller sig fra vor egen. Ikke blot var han underlagt godsejerens luner, men livet i landsbyen byggede også på normer, som betød, at den enkeltes virkestrang havde sine klare grænser. Disse begrænsninger er uomtvistelige, men de har haft som konsekvens, at bønderne ofte er blevet opfattet som uoplyste, langsomme og uden interesse for den verden, som omgav dem.

Det er målet med Middleages.dk at vise, at vi ved at betragte Danmark i en europæisk - dvs. engelsk - sammenhæng, får et mere nuanceret syn på bondens rolle i middelaldersamfundet. I stedet for at betragte ham som et vedhæng til herremanden, vil vi se bonden som øvrighedens aktive med- og modspiller. De ydre rammer om tilværelsen blev måske defineret af godsejeren, men forholdet til herremanden var blot en af de mange facetter, som tilsammen udgjorde dagligdagen for den enkelte bonde og hans familie.

Det middelalderlige landbrugssamfund hvilede på et arbejdsfællesskab, hvor adgangen til jord var af helt afgørende betydning. Skellet mellem gårdmændene og livet i landsbyens periferi - blandt husmændene, de jordløse og understøtte - vil derfor blive diskuteret. Vi vil blandt meget andet se nærmere på bonden som dyrker af sit eget jordlod, vi undersøger hans husholdning og boligforhold, mad- og drikkevaner, hans medvirken ved tuskhandel, og rollen som slagsbror, krybskytte og oprører.

Beskrivelsen af bøndernes dagligliv bygger på et tværsnit af danske og engelske kilder fra perioden 1050-1450. Der vil bl.a. blive inddraget jordebøger, referater af retssager, landskabslove, landbrugsmanualer, landsbyvedtægter, testamenter, ordensregler, digte, krøniker, kostundersøgelser og meget andet.

Inspirationskilden til hjemmesiden er i første række mit mangeårige arbejde med det engelske agrarsamfund.

Carsten Bo Vilhelmsen er magister i historie.

TRANSPORT · VOGNMANDSFORRETNING

Stavsdalvej 44 · DK-3760 Gudhjem · Tel. 56 49 81 01 · Fax 56 49 83 71

Verdensbilleder

Af Bjørn Ørding-Thomsen

Fra frater Ursus' noter

Går man ud en sen natstund hvor stjernehimlen står klart, kan man glæde sig over verdens storhed og den himmelske orden, der råder: Ser man med jævne mellemrum på stjernehimlen, kan man se, hvordan stjernerne bevæger sig omkring jorden i deres eget, faste mønster. Stjernebillederne bevarer deres form, selv om de drejer sig om jorden. De er fastlåst i deres egen sfære.

Nogle stjerner ser dog ud til at bryde dette mønster og bevæge sig efter andre regler. Det er vandrestjernerne eller planeterne, der har deres egen sfære, hvor de også bevæger sig omkring jorden. Solen og månen er også placeret i hver deres sfære og bevæger sig omkring jorden efter deres egne regler.

På denne måde er verdensrummet delt i de syv sfærer, der bevæger sig omkring verdens centrum, jorden.

Dette er et smukt eksempel på hvordan Guds verdensorden, der er beskrevet af Kirken, kan ses i virkeligheden af alle mennesker.

Helt anderledes er det i fjerne lande, hvor mærkelige religioner råder. I det fjerne Indien, der ligger langt øst for Persien, har de et helt anderledes syn på verden. På min lange rejse i de sydlige lande talte jeg med en lærd mand, der kendte til Indien og befolkningen der. Skønt der er mange særdeles kloge

tænkere i Indien har de et helt anderledes billede af verdens opbygning. Inderne tror, at jorden er en halvkugle, der er båret af 4 eller 6 elefanter, der står på en skildpadde, der svømmer rundt i verdens-havet.

Den vigtigste afvigelse i forhold til vores verdensbillede er, at inderne ikke opfatter jorden som verdens faste midtpunkt, men derimod lader den bevæge sig i forhold til omgivelserne. For gode, kristne mennesker er det jo det rene kætteri at tro, at jorden ikke er verdens faste midtpunkt.

Det er tankevækkende, at inderne har nogle elefanter til at bære jorden. Jeg har fået udførlige beskrivelser af elefanter fra Afrika fra flere mænd, der personligt havde set disse enorme dyr, der er langt højere end en fuldvoksen mand. Når inderne kan have jorden båret af kun 4 eller 6 elefanter, må elefanterne derovre jo være langt større end de afrikanske. Det er næsten ufatteligt.

Hvor ville jeg dog gerne se et af disse enorme dyr.

Farvede kiler i 12-1300-tallets dragter

Af Camilla Luise Dahl

Fig. 1

En af 12- og 1300-tallets modedefænomener var brugen af flerfarvede dragter. Fra den tyske Manessische Liederhandschrift, fra ca. 1300-1325, ses eksempler på sådanne flerfarvede dragter (*Fig. 1*). Et særligt navn brugtes om dragter i en bestemt farvekomposition; dragter, der var to- eller flerfarvede, benævntes således på kontinentet med den franske term *mi-parti* eller den latinske *bipartitas*. I Norden er denne dragttype ofte omtalt som lappede dragter, som tveskifte eller halvskifte/halvskiptan. I et norsk inventar fra 1322 omtales en "halflitr kyrteill ok kaprun." Dvs. tofarvet kjortel og hætte. (DN II, p. 126.)

To- og flerfarvede dragter kunne være flerfarvet på forskellig vis. De kunne f.eks. være delt lodret på midten, med hver dragthalvdel i forskellig farve. Til tider var de opdelt i fire felter i forskellige farver, eller de kunne være opdelt i felter som store skaktern. Det var også brugt, at dragtens dele var i forskellige mønstre, f.eks. den ene halvdel møn-

stret/stribet - den anden ensfarvet. I Østerlars kirke ses f.eks. en afbildning af Herodes iført en dragt med *mi-parti* dragt, hvor hver dragthalvdel har forskellig mønster og striber.

En dragt kunne også være foret med en kontrastfarve eller over- og underdragt holdt i to forskellige farver, termene *mi-parti* og *bipartitas* peger dog typisk på, at der er tale om en dragt delt i felter i forskellig farve. Farverne var gerne komplementære eller kontrastfarver såsom lilla/gul, rød/grøn, rød/blå, blå/gul etc. Et enkelt dragtfund af en *mi-parti* dragt kendes fra Norden, fundet i Söderköping i Sverige. Dragten, der menes at være en mandsdragt fra slutningen af 1200-tallet, har oprindeligt haft farverne rød og blå. (Nockert: 1992).

De tvefarvede dragter blev brugt af både mænd og kvinder. Kvinder brugte ofte under- og overdragt i kontrasterende farver, mænd er ofte afbildet med hoser i hver sin farve.

De nordiske betegnelser halv- og tve- tyder på, at tofarvede dragter var de mest almindelige.

De tvefarvede dragter havde tydeligvis hentet sin væsentligste inspirationskilde i den heraldiske ikonografi. I heraldisk sammenhæng, var farvekompositionen traditionelt baseret på to farver og et metal, eller som en farve og et metal. Metal var i denne forbindelse farverne gul og hvid, symboliserende guld og sølv, eller metallerne selv.

I visuelle fremstillinger, synes de afbil-

dede mi-parti dragter oftest at følge den heraldiske farvekomposition, om end også andre farvekompositioner i mi-parti dragter optræder i skriftlige kilder, f.eks. tveskiftede dragter i farverne rød og brun. (Falk: 1918, s. 81-82)

Flerfarvede dragter i kalkmalerierne

De flerfarvede dragter brugtes allerede i 1200-tallet i Norden, men forblev en væsentlig del af modedragten til op i 1400-tallet. (Nockert: 1998, s. 84f., Nockert: 1992, s. 5f. & Falk: 1918, s. 81-82.) Flerfarvede hoser, kjortler og andre dragtdele optræder i kalkmalerier gennem hele perioden. Et par særligt interessante hoser kan ses i Skibby kirke, dateret ca. 1325-50, hvor det ene hoseben er gult med røde striber på skrå, det andet med brede striber i blå omgivet af striber i gult og mellemstykker med rudermønstre i rødt og gult. Afbildningen viser Jesu bødler, og gengivelser med dette motiv afbilder ofte ekstreme moder. Soldaterne og bødler-

Fig. 2

ne i de bibelske motiver er ofte gengivet i overdreven modedragt (hovmod, pragtsyge og umådehold) eller med latterlige karakteristika, f.eks. hullede hoser eller hoser, der er faldet ned omkring rumpen. I Skibby kirke lader det til at være det overdrevne modelapseri, man har forsøgt at afbilde, f.eks. har begge bødler farvestrålende mi-parti dragter på tillige (Fig. 2). Der findes dog ligeså mange afbildninger af fine folk iført farvestrålende, flerfarvede dragter, og her er afbildninger eksempler på tidens adelsmoder. I Eskildstrup kirke fra ca. 1250 ses selv Josef iført en højmoderne tofarvet kjortel i farverne rød og hvid i en scene forestillende flugten til Ægypt-

Fig. 3

ten (Fig. 3).

Og Josef bærer også to-farvet kjortel i farverne rød og grøn med fine pynteknapper langs ærmerne i Ørslev kirke fra ca. 1350'erne.

Mi-parti eller tveskifte ses som tidligere omtalt i både kvinde – og mandsdragter i denne periode, i kvindedragten enten som én dragt i to farver eller som over- og underkjole i komplementære farver.

Fig. 4 Overdragten med helvedesvinduer, der var særligt populær i denne periode, var særdeles veleg-

Fig. 5 farvede dragter som eksempler på hovmod, forfængelighed og lignende synder. Fornemme mænd og kvinder i to-farvet dragt ses f.eks. i færd med at spejle sig. I Vester Broby kirke, fra ca. 1375-1400, ses f.eks. en ung moderigtig dame med to-

Fig. 6

net til midparti. I dansefrisen fra Ørslev kirke ses to af kvinderne med under- og overdragter i kontrastfarver. Flere af mændene bærer tvedelte dragter. (Fig. 4)

I mange af billedninger indgår flerfarvede dragter som eksempler på hovmod, forfængelighed og lignende synder. Fornemme mænd og kvinder i to-farvet dragt ses f.eks. i færd med at spejle sig. I Vester Broby kirke, fra ca. 1375-1400, ses f.eks. en ung moderigtig dame med to-farvet dragt i farverne blågrøn og gylden i færd

med at spejle sig, mens en djævel overvåger hende (Fig. 5).

Et lignende tema ses i Vigersted fra ca. 1440 med en forfængelig, ung modelaps i lang dragt med udtungede ærmer. Hans dragt er todelt i farverne rød og gul. (Fig. 6)

I Jungshoved kirke fra omkring 1400 ses en ung jomfru træde dansen med en djævel, hun er iført en tofarvet dragt i farverne gul og rød (Fig. 7).

De flerfarvede dragter i skriftlige kilder

I skriftlige kilder omtales flerfarvede dragter bl.a. i blandt bortgivne dragtstykker i fornemme mænds og kvinders testamenter. Testamenterne viser, at dragterne kunne være flerfarvede på forskellige måder. Et svensk testamente fra 1331 omtaler f.eks. en. Halwskipftan kjortel, der må betyde en todelt kjortel i hver sin farve (SD: IV, s. 201). Et dansk testamente fra 1377 omtaler en tunicam varii coloris (Test. s. 146), dvs. kjortel i flere farver. Her er det ikke klart, hvor mange farver kjortlen var i, eller hvordan farverne var fordelt. Et andet dansk testamente fra 1415 omtaler en rød kvindekjortel med sorte ærmer (Test. s. 190). Også dragter i én farve foret med stof i en anden farve, optræder f.eks. i en kvindekappe af blåt stof foret med rødt, omtalt i et norsk inventar fra 1323, og en mands overkjortel af rødt stof med grønt foer omtalt i et svensk testamente fra

Fig. 7

1333 (SD: IV, s. 332). I 1378 omtales en kvindehætte af blåt stof foret med rødt (DN: III, s. 317), og i 1381 en kort mandskappe af lyseblåt stof foret med mørkt (DN: II, s. 366).

I overflødhedslovgivning omtales tofarvede klæder første gang på nordisk grund i 1269. Heri blev det forbudt de islandske præster at bære stærkt farvede (rød, gul og grøn) og tvefarvede klæder: “Prester skulu eigi bera raud klædi, gul eda grøn eda hálfskipt eda rend utan í vási” (DI: II, s. 25).

Tilsvarende overflødhedslove om tveskiftede dragter kendes fra Norge og Danmark fra omkring år 1300. I Danmark således i en forordning fra 1283 udfærdiget af Erik Klipping, hvori det lyder, at ingen må bære flerfarvede dragter, men til nød tveskiftede: “Ath engen skal bære clæder skorne vdi smaa stycker, mæden hiæle eller tweskiffte” (Ddr. s. 106). Forordningen har muligvis snarere været af moralsk end økonomisk karakter; i alle tilfælde ses en tilføjelse om at en sådan dragt ikke sømmer sig for kongen: “Mæn wtskornæ

clæder sømmer ickæ koningen ath bære” (Note 1).

På norsk grund nævnes tvefarvede klæder i Haakon Magnussøns forordninger i 1314 og i 1315.

I 1315-forordningen uddybes forbudet til at gælde både skakternede, delte og “lappede” klæder. I denne lovtæst refereres til de uskikke “sem menn hafa inn dreget í landit... um skackeran, parteran ok leppa klætha skurth...” (NGL.: III, s. 109-110 & 116). Med lappede menes tydeligvis farvede felter i dragten.

Farvede kiler i middelalderens dragt

Et af de spørgsmål, der har optaget dragtinteresserede er brugen af farvede kiler i middelalderens dragt. Det er f.eks. blevet foreslået, at det ikke kun var dragtens ene side, der var i kontrasterende farve, men at selve dragten kunne være ensfarvet, mens de indsatte kiler kunne være i en anden farve. Spørgsmålet er, om sådanne dragter nogensinde var brugt i middelalderen. Den svenske arkæolog Margareta Nockert beskriver en kjortel fra Bockstens mose i Halland dateret til 1300-tallet, som en kjortel bestående af for- og bagstykke med indsatte kiler. Stoffet i kilerne er skåret på tværs af stoffet, mens for- og bagstykke er skåret i trådretningen. Det er uvist om dette har haft betydning for et eventuelt farvespil, men selve kiler og for-/bagstykke var i samme farve (Nockert: 1998). Et Kalkmaleri fra Tyvelse kirke fra ca. 1350 viser forskellige eksempler på flerfarvede dragter brugt af en gruppe bødler, der piner en helgen. En bærer f.eks. en kjortel delt i fire felter med farverne gul og hvid skiftevis. En anden bærer en tofarvet kjortel

i farverne blå og rød, mens hans hoser er henholdsvis ensfarvet hvid og ternet. En tredje mand bærer en interessant kjortel, der dels ser ud til at være skåret på midten omkring livet, således at livstykke og skørt er adskilt, dels er selve skørtet skiftevis hvidt og gult. Det er uklart, om dette billede viser et eksempel på farvede kiler i et ensfarvet skørt, eller om der blot er tale om kunstnerisk frihed (*Fig. 8*).

Fig. 8

Et senere billede fra Broager kirke dateret til omkring 1500-1525 viser derimod et mere tydeligt eksempel på farvede kiler, mens manden til venstre bærer en dragt, der bedst kan beskrives som stribet, så bærer manden i midten en blå dragt med indsatte gule kiler i skørtet. Også her gengiver afbildningen kiler (*Fig. 9*).

Et interessant eksempel på flerfarvet dragt kan ses af en lille pung fra St. Truiden i Belgien, dateret til omkring midten af 1300-tallet. På den ene side ses en mand i tofarvet grøn og gul kjortel, delt på midten i zigzag-form og med grøn kile. På den anden side ses en mand i lys stribet kjortel med rød kile midt for og røde hoser. Den ene side af kjortlen er nederst delt af et blå farvet felt (*Fig. 10*).

Spørgsmålet er, om dette virkelig er et

Fig. 9

eksempel på samtidig dragt.

Fra skriftlige kilder ved vi, at farvede felter kunne indsættes i dragten, f.eks. som skaktern. Kiler er ligeledes omtalt i enkelte tilfælde, på Island udstedte biskoppen af Island (Skalhólts biskop) i 1345 et forbud mod "figurformede" kiler i gejstliges dragt; i denne krævedes det: "At allir klerker legi af fiolgeirungar." (DI bd II, s. 791 – note 2). Kiler indsyet i skørtet har formodentlig været

Fig. 10

almindeligt i brug i både mands- og kvindedragten. Ved tilføjede kiler fik man den efterstræbte vidde i skørtet, mens indsnævringen omkring talje og hofter understregedes yderligere. Kiler med lige sømme havde været i brug siden 1100-tallet, men tilskårne, buede kiler, der gjorde dragten tydeligt figursyet, var sandsynligvis ny (Waugh: 1990, s. 5-7 & Newton: 1980, s. 1-5.).

På langt størsteparten af de afbildninger, der findes af middelalderens dragter, ser man imidlertid ingen markering af kilerne, og i langt de fleste tilfælde er kilerne af samme farve som resten af dragten. Har kiler i anden farve end dragten således været brugt? På nær de ovennævnte tilfælde, det ene så sent at det dårligt tæller med til middelalderens dragt, og de andre noget tvivlsomme, så må det siges at være spekulativt. Langt de mest typiske former for flerfarvede dragter er dragter delt vertikalt på midten med to dragtdele i hver sin farve. Det giver naturligvis en vis mening, at man med en dragt skåret i to dragthalvdele kunne have valgt en ensfarvet midterkile i stedet for to sammensyede stykker til en kile, hvorved de to dragtdele ville blive symmetriske. Eksemplet fra den belgiske pung viser en dragt med en helt ensfarvet kile placeret i midten således, at havde midtersømmen været lige, ville dragtdelingen have været asymmetrisk. Det er muligt, man i enkelte tilfælde har anvendt dragter med kiler i anden farve end resten af dragten, i så fald har disse været et særsyn i forhold til de mange afbildninger af dragter med kiler, der følger farverne på resten af dragten. Der er tilsyneladende intet i skriftlige kilder, der kan enten af- eller bekræfte brugen af kulørte kiler, men de få billedgengivelser synes at pege på, at det kunne forekomme i enkelte tilfælde, i disse tilfælde i forbindelse med mi-parti dragter, hvor flere farvede felter allerede var en del af konstruktionen.

Noter

1 Ibid, s. 106. I den latinske udgave: "*Incisas eciam uestes non liceat domino regi portare.*" Ibid, s. 104.

2 Oversat lyder teksten: At alle

klerke (bør) fralægge sig fiolformede kiler. Fiolformede kiler peger tydeligvis i retning af stærkt figurformede kiler, hele dragten kan således have været syet i mange tilskårne dele og ikke kun været forsynet med kiler i skørtet.

Litteratur:

Ddr. = Den danske rigslovgivning indtil 1400. Udgivet af Det danske Sprog- og Litteraturselskab ved Erik Kroman. Munksgaard. Kbh. 1971.

DI = Diplomatarium Islandicum. Íslenzkt fornbréfasafn. Bréf og gjörninga, döma og máldaga, og adrar skrár. Reykjavík, 1857 – 1939.

DN = Diplomatarium Norvegicum: Oldbreve til Kundskab om Norges indre og ydre forhold, sprog, slægter, sæder, lovgivning og rettergang i middelalderen, Oslo 1849 – 1990.

Falk, Hjalmar: Altwestnordische Kleiderkunde. Mit besonderer Berücksichtigung der Terminologie. Skrifter udgivet av videnskapselskapet i Kristiania: II: 1918. Kristiania, 1919.

Ngl. = Norges Gamle Love indtil 1387. I. række, bd. I-V. Udg. av Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab. Christiania, 1846 – 1895.

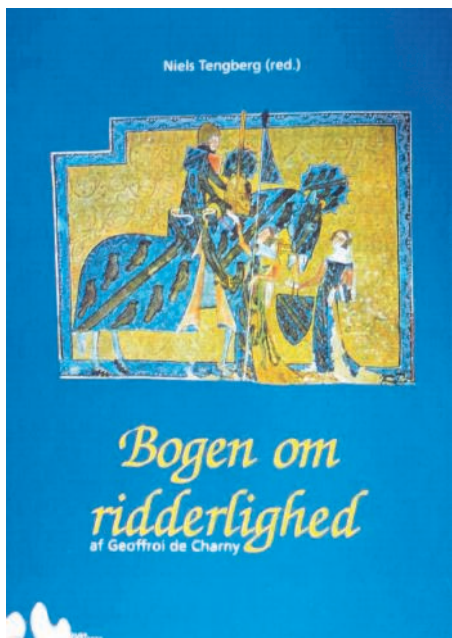
Nockert, Margareta: Bockstensmannen och hans dräkt. The Bocksten Man and his Costume. Varberg Museum. Halmstad og Varberg, 1985, gen. 1998.

Nockert, Margareta: Unam Tunicam halwskipftan. Ett sensationellt dräktfynd i Söderköping. I S:t. Ragnilds Gille. Årsbok 1992, pp. 5-11. Söderköping, 1992.

Bogen om ridderlighed

Af Bjørn Ørding-Thomsen

Bogen om ridderlighed blev skrevet i 1352 af en af Frankrigs mest berømte riddere, Geoffroi de Charny. Den blev udgivet på dansk for første gang i 1996, oversat og kommenteret af Niels Tengberg, der er lektor på Roskilde Universitetscenter.

Bogen indledes med en 23 siders introduktion, hvor der gives en glimrende beskrivelse af ridderne samt en beskrivelse af de principielle problemer, der opstår, når en fransk tekst fra 1352 skal oversættes til nutidig dansk. Alene denne indledning er hele bogen værd.

Derefter følger Charnys tekst, 68 sider, med en beskrivelse af god opførsel for en ridder – en datidens Emma Gad.

Sproget er tungt med alenlange sætninger, der ofte skal genlæses et par gange, før man med en vis sandsynlighed kan tro på, at man har forstået budskabet.

Charny lægger altafgørende vægt på ridderens ære – den er hans eksistensberettigelse. Han indleder med at rangordne forskellige gerninger under mottoet:

Den der gør mere er bedre værd.

Han eksemplificerer med, at det er godt at deltage i turneringer, men det er bedre at følge sin herre i kamp, og det er endnu bedre selv at drage ud i verden og opsøge retfærdige kampe.

Senere i bogen bliver han mere eksplicit og anbefaler ridderen at kæmpe for sin herre, for kirken samt også at kæmpe for de svages rettigheder.

I forholdet til kvinder anbefales ridderen at tilbede sin elskede i det skjulte, men hele tiden være bevidst om sin optræden, så den elskede vil føle sig stolt, pynte sig ekstra for sin ridder, og dermed anspre ham til endnu større heltegerninger.

Niels Tengberg (red): Bogen om ridderlighed af Geoffroi de Charny, © Roskilde Universitetsforlag 1996. ISBN 87-7867-007-1.

PS. Charny vandt stor hæder i slaget ved Crecy til trods for franskmændenes nederlag. Han fik derfor den store ære at bære kongens banner i slaget ved Poitiers – han faldt – men med æren i behold.

Som troen så ud

Af Axel Bolvig

Annoncering

"Som troen så ud" er en billedbibel fortalt gennem Danmarks senmiddelalderlige kalkmalerier. Med hundreder af levendegjorte malerier, spørgsmål og svar samt musik henvender den sig først og fremmest til ungdommen i skolen og til konfirmationsforberedelse. Men alle med sans for trosforestillinger, billeder, og moderne præsentation kan få glæde og oplevelse af "Som troen så ud".

En ny præsentation af Det Gamle og Nye Testamente. En demonstration på, at kristen tro kan have mange udtryksformer. 'Som troen så ud' er opdelt i følgende afsnit:

Intro (8:50)

Skabelsen af dyrene

Adam og Eva

Jesus' barndomshistorie

Jesus' lidelseshistorie

Dommedag

Info:

1. Kirkerummet
2. Det Gamle Testamente
3. Det Nye Testamente
4. Katolske billeder
5. Trosbekendelsen
6. Kunstnerne
7. Billedanalyse
8. Dagliglivet
9. Krænkende billeder?

<http://www.bolvig.info/pages/dvd.html>

Professor Axel Bolvig holder foredrag om bl.a. nævnte dvd, onsdag d. 25. april, kl. 19.00 på Bornholms Centralbibliotek. FOF arrangerer og det koster 50 kr. at deltage.

Professor Axel Bolvig vil i sin præsentation komme ind på, at kristen tro kan have mange udtryksformer. I middelalderens analfabetiske samfund var det billederne, som fortalte bibelhistorien og skabte trosforestillingerne.

Det drejer sig ofte om billeder som, hvis de blev skabt i dag, ville få mange rettroende op af stolen!

Som troen så ud

Produktion: Axel Bolvig (web: bolvig.info)

Musik & lyd: Morten Bolvig

Stemmer: Axel Bolvig, Christoffer Bolvig Thomsen, Martin Bolvig Thomsen. Tak til Thomas Barsøe, Josephine Hoffmeyer, Henrik Stanley Møller

Speak og tekst: dansk

Finish: Academic Support Center AV/ITV, Københavns Universitet (www.avitv.dk)

Kan købes på Religionspædagogisk forlag (www.rpf.dk)

pris kr. 398

En sjælden, lille sag

Af Klaus Thorsen, Formand for de Bornholmske amatørarkæologer

På det store bopladsområde ved Østerlars rundkirke, Agerbygård, blev der i efteråret 2006 fundet en højst besynderlig mønt.

Mønten er fundet med metaldetektor (1220) midt inde på den centrale del af bopladsen. 20-30 cm ved siden af mønten lå en stor, fragmenteret bronze-pinzet fra ældre-germansk jernalder.

Mønten er en romersk sølv mønt men af en type, som er ganske sjælden her oppe i Norden. Vi har efterhånden fundet mange romerske mønter - de mest almindelige er sølvdenarer. Romerske guldmønter og bronzemønter findes også, men er dog langt mere sjældne. Og så findes der denne type sølv mønt, som hedder en siliqua. Dateringen af disse mønter ligger i det 3-4 årh.e.Kr.

Denarer skal dateres lidt tidligere, når vi skriver om bornholmsk fund, de fleste er præget fra år 0-2 årh.e.Kr.

Soliddi fundet på Bornholm skal dateres 4-5 årh. eKr. Lidt senere i forhold til disse senromerske siliqua.

Romerske bronzemønter bliver også fundet, men når det en enkelt gang forekommer, er det ofte på de store bopladsområder (Sortemuldområdet).

Bronzemønter har en bredere dateringsramme alt efter hvilken type, man taler om. Dem vi har fra Bornholm er fra 0-4 årh. e.Kr.

Men for at vende tilbage til mønten fra Agerbygård, så er det en meget lille og tynd mønt. Først troede man, at omskrif-

ten og møntmærke var klippet væk, så mønten oprindeligt havde været større, men nu viser det sig, at der findes mønter af denne type, som er præget på så små blanketter. På forsiden kan man se en kejser, men da omskriften muligvis er klippet væk, kan den ikke finbestemmes. Der kan være tale om 3 kejsere: Valens, Gratian og Valentinian 2.

Bagsidetypen er en Urps Roma, der sidder til venstre på et brystpanser. På sin udstrakte højre hånd holder hun jordkloben. Kombinationen af denne for- og bagside-type kendes fra Trier og fra Aquileia, begge steder præget i perioden 375-378 e.Kr.

I Danmark er der et skattefund omfattende ca. 400 mønter (siliqua), fundet på lokaliteten Gudme 3. I et par brudsølvskatte fra Sjælland og Sønderjylland stammer en håndfuld siliquae. Mønterne i disse sølvskatte indgår kun som en

Fortsættes side 20

Utugtige kvinder på Bornholm

Af Carsten Bo Vilhelmsen

Betragtet ud fra sine egne forudsætninger tegner landskabslovene et dystert men dog relativt nuanceret billede af kvindens stilling i det middelalderlige landbosamfund. Hvad de derimod ikke fortæller noget om, er, hvordan man i praksis har valgt at håndhæve en sådan lovgivning. Til det formål vender vi os derfor mod Lund og bispesædets forsøg på at føre kontrol med bønderne i en række bornholmske landsbyer - et materiale, som vi tidligere kort har berørt.

De 75 retssager, vi her har med at gøre, tager deres udspring i spørgsmålet om "åndeligt slægtskab"; et moralkodex indskiftet ved dåben, som bl.a. betød, at der blev tale om blodskam, hvis en kvinde havde samleje med en mand, der havde stået fadder til hendes barn. Forbudet gjaldt personer, der var nærmere beslægtede end fjerde led eller blot var besvogrede med hinanden. I sådanne sager kunne der være tale om en særlig gejstlig "tillægsstraf", som f.eks. at stå offentligt skrifte i Lund eller at drage på pilgrimsfærd udenlands. I langt de fleste sager ordnedes mellemværendet dog med en pengebøde til officialen, embedsmanden med ansvaret for indkrævningen af bøndernes afgifter.

At blodskam blev taget alvorligt viser sagen fra Vester Marie, hvor Per Mogensens, som "laa mz sijn morsøster", skulle bøde ikke mindre end 150 mark [1 mark=16 skilling=33 1/3 øre], 2 øksne samt 3 alen leidisk [klæde fra Leiden i Nederlandene]. Den summariske omtale af sagerne gør det vanskeligt at udtale sig generelt om strafferammen, men det står dog klart, at bøderne faldt i en form,

som i vid udstrækning tog hensyn til syndernes erhvervsmæssige baggrund og muligvis også deres økonomiske formåen. Med tanke på, hvad vi allerede ved om formuefordelingen blandt danske bønder i 1500-tallet, må tilstedeværelsen af sølv [1 lod=15.6 g] signalere relativt velaflagte bønder, mens vi i de tilfælde, hvor bøden alene faldt i klædestof, sandsynligvis har med mere beskedne indtægter at gøre.

De fleste af sagerne handler om hor, og det er karakteristisk, at forbrydelserne ofte beskrives på en måde, som antyder, at lovovertræderne er blevet grebet på fersk gerning. Således Staffinn Judhe fra Ibsker, som i 1526 blev "befunden ij horeriie", og måtte bøde 1 tønne [108.5 liter.] torsk.

Kvinderne er ofte anonyme, typisk tjenestefolk ("pige"), og bøden rettedes da alene mod manden. Vi finder dog også den anden ende af den sociale skala repræsenteret. Skipper Liidicks hustru, som i 1529 blev "optaghen [dvs. opdaget] mz en karll", var tydeligvis en kvinde med fod under eget bord.

Med tanke på landskabslovene er det værd at bemærke, at slægten endnu spillede en væsentlig rolle ved betalingen af bøden. At de 8 mark for Rasmus Feylere, som "fördhe syn hustrues Søsterdotther aff landitt" blev betalt af hustruen er måske ikke overraskende, men også i forbindelse med Cariine Hanss, som "laa y ketteriie hosß Hans Lasß" måtte frænderne spæde til med klæde fra Deventer og 4 lod sølv.

Fortsættes side 20

Åbent hus på Rågelundsgård

Af Ole Boyer Pedersen

Søndag den 4 februar var der åbent hus på Rågelundsgård for at fremvise, hvad vi går og laver i vinterens mørke. Det var samtidig med den bagtanke, at hverve nye medlemmer til de forskellige lav.

Der var stor og god aktivitet på gården, for det var med vilje ikke henlagt til de historiske bygninger, som man jo kan se ved andre lejligheder, såsom når Bornholms Brand byder på gratis adgang eller i den normale åbningstid.

Gøglergruppen havde teoriundervisning af Torben "Tot Langfinger" hvor de skulle lære noget om at optræde med maske. Det er der naturligvis en lang række teknikker til, som det er vigtigt at lære. Det er Torben den helt rigtige til, og han er også selv meget glad for at undervise.

Gøglerbørnetruppen mangler ikke direkte nye medlemmer, så de er ikke så interesserede i at hverve nye lige nu. Der kommer hele tiden en naturlig tilgang fra kammerater til de nuværende gøglerbørn. Ølbryggerlavet har flere ledige

mestertitler, og svende kan man altid bruge. Der er en vis oplæringstid for at blive rigtig mester, men egentlig kan man more sig lige så godt som svend. De skal jo bare lige vise deres ædruelighed og retskafne sindelag frem først.

Lavet er lige gået i gang med et håndværksprojekt med fremstilling af en mindre bardisk med tilhørende øltønde til brug for kroen på Stormandsgård.

den. Den kommer naturligvis til at indeholde et fuldt moderne fadølsanlæg og bliver i øvrigt en hel del mere mobilt end de 2 eksisterende "Bulbarer", der kræver traktor for at blive flyttet.

Der var også gang i sølvsmedene og skrædderlavet for fremstilling af dragter og tilbehør. Det er jo en typisk vinteraktivitet, og de er da også meget aktive. Der var dagen igennem mange folk inde på systuen for at snakke med dem for at høre om de forskellige dragter. Der var

ophængt nogle af de mest pragtfulde klæder, og det almindelige bonde og borgertøj bar de deltagende jo selv og kunne fortælle om.

Balladelavet, der har taget en pause i aktivitetsniveauet, havde slået sig sammen med øllavet, og de gav et par numre med sang og dans. Det var ikke mindst for at holde varmen, og for at skabe lidt stemning ved udskænkningen af smagsprøver.

Der var gang i en gruekedel med et bryg, der skal være færdigt til påske. Det bliver et spændende bryg med enebær og andre krydderier. Oldermænden og Kældermester Madsen var også flinke til at uddele nogle små smagsprøver på hjemmebryg, som de selv har lavet og bekostet.

Buelavet havde indtaget værkstedet og snittede buer og lavede buestreng. Hildegardlavet var dem, der bød på en omvisning i bebyggelsen for de af gæsterne, som gerne ville se den.

Der var en jævn strøm af folk, selv om der måske nok kunne være reklameret noget mere for begivenheden. Om det giver nogle nye medlemmer, er ikke nemt at sige, men det blev en god dag på Rågelundsgård.

meget lille del af materialet i forhold til brudsølv og barrer. Derudover er der kun få enkeltfund og et par fra gravfund.

Fra Bornholm var der kun et fund af siliqua, fundet på 5-6 Brændesgård i Ibsker. Mønten blev fundet i 1991, og nu kommer det sjove: denne var også præget på lille blanket (eller beskåret). Desuden var den gennemboret midt igennem kejserens pande, og der har været fastgjort en øsken fornedet, altså under kejseren. Mønten fra Ibsker har samme datering som den nyfundne fra Agerbygård. På mønten fra Ibsker ses kejser Valens.

På Bornholm har vi nu 2 romerske silqua begge beskåret eller slået på lille blanket - dette er lidt sjovt.

Mønten fra Agerbygård er fundet af Klaus Thorsen.

Mønten fra 5-6 Brændesgård er fundet af Bent Gregersen.

Har fået rigtigt god hjælp fra Helle W. Hornsnes fra den kgl. Mønt- og Medaljesamling. Foto er også lånt fra den kgl. Mønt- og Medaljesamling.

Tak for hjælpen.

BJARNO
KALF HANSEN

Åbent mandag-fredag kl. 8.30-17.00

Bjarno Kalf Hansen ApS
V/aut. El-installatør Thomas Frigaard
Godthåbsvej 45 · 3751 Østermarie
Telefon 5647 0357
Mail: info@bjarno.dk
www.bjarno.dk

TELEFON 5647 0357

Telefonrådgivning

I de tilfælde, hvor kvinden idømmes straffen alene og med navns nævnelser, er der helt overvejende tale om hustruer. Alt i alt er der naturligvis ikke tale om mange sager, men materialet formår alligevel i glimt at beskrive en lang række samlivsproblemer. Vi finder prostituerede og troldkvinde, Pouls hustru i Svaneke, der forsømte sit barn, men først og fremmest møder vi en hel del mænd og kvinder, som tilsyneladende hverken tog trolovelsen eller ægteskabsloftet særligt bogstaveligt. I den forbindelse kan det forekomme besynderligt at Hans Villumsβ måtte bøde 53½ mark af sit hovedlod, for ikke at kunne overholde sin datters forlovelse, mens Per Laurisβ kunne nøjes med at betale 4 lod sølv for at bryde sin forlovelse. Igen må man dog huske på - som også landskabslovene afslørede det - at ægteskabet primært var en pagt, indgået mellem to slægter.

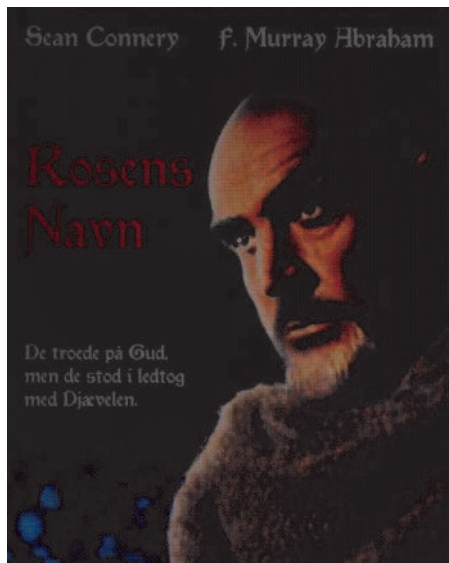
Kilderne udviser som sagt ikke den store veneration over for ægteskabet som institution; Hans Thønnesβ måtte således blot betale en daler som straf for at løbe fra sin kone. De 75 "åndelige sager" kan imidlertid også tages til indtægt for en væsentlig grad af ligeberettigelse på det seksuelle område. Kvinderne er nok underrepræsenterede blandt de sagsøgte, men hvad angår karakter af deres "synder" er der ingen nævneværdige forskelle mellem kønnene. Hans Villumsβ dotter fra Ibsker, som i 1526 "bleff optaghen emellom tho wnghe karlle", var nok en særlig aktiv gårdmandsdatter, men hendes brøde blev ikke opfattet eller straffet anderledes end en mands.

Carsten Bo Vilhelmsen er magister i historie

Filmaften: Rosens navn

Af Bjørn Ørding-Thomsen

Den 7. december havde Hildegard inviteret alle i Vennekredsen til filmaften med filmatiseringen af Umberto Ecos mesterværk på plakaten.

De fremmødte kunne glæde sig over en fantastisk beskrivelse af livet i et benediktinerkloster. Ud over hovedhandlingen, som er en glimrende kriminalgåde, rummer (bogen og) filmen et par teologiske problemer, som blev fint beskrevet:

En af de gamle munke i klostrets kæmpe bibliotek, den ærværdige Jorge, giver udtryk for sin meget faste overbevisning om, at viden skal søges i Bibelen – ikke i al mulig mere eller mindre verdslig litteratur.

De besøgende fransiskanermunke var oprigtigt bange for at blive anklaget for kætteri. En af fransiskanernes grundholdning er jo, at man skal følge Jesu ord bogstaveligt og ”give sine ejendele væk og følge Ham” – dvs. at kirkens folk burde leve i fattigdom. Denne holdning blev af indlysende grunde ikke modtaget positivt i Vatikanet, der meget synligt fremstillede kirkens enorme rigdomme.

Blev fransiskanerne anklaget for kætteri – altså for at handle mod kirkens normer – kunne de risikere en lang retsag med tortur under afhøringerne, livstidsstraffe og exkommunikation.

Problemet blev blødgjort og ændret til en dyb, teologisk diskussion om hvorvidt Jesus selv ejede den kjortel, han gik i. *Sic!*

Funnikke

Kontor- & Datahuset på Bornholm
Snellemark 45 - 3700 Rønne
Telefon 56 95 12 69 - Telefax 56 95 69 50

ØSTERLARS SAVVÆRK

Hans-Henrik Kofoed

Stavsdalvej 21 · 3760 Gudhjem · Tlf. 56 49 80 19
Fax. 56 49 80 47

Nyt fra lavene

Gammelt og nyt fra Skrædderlavet

Helle Pfeiffer

Vi mødes forsat om torsdagen på Rågelundsgård, i systuen fra kl. 10 til 16, indtil den 3. maj. Derefter mødes vi hver fredag på Rågelundsgård, i systuen fra kl. 10 til 16, fra den 11. maj til den 28. september.

Vi reparerer centrets dragter og fremstiller nye rekvisitter. Alle er velkomne til at hjælpe med. Her kan alle fra vennekredsen få råd og vejledning, samt købe materialer til deres dragter.

Vi har 3 kursusweekender tilbage i foråret: 3/4 marts, 31/1 april og slutter den 5/6 maj.

Lene Steenbuch vil gerne undervise i middelalderbroderi og hjælpe med valg af dragtmønstre. Lene underviser hjemme. Man kan kontakte Lene på telefon: 5648 0852 eller lenest@tdcadsl.dk.

Skrædderlavet holder forårsmøde søndag den 1. april, kl. 14 til 16 på Rågelundsgård, hvor vi aftaler vores aktiviteter fra påsken og sommeren igennem. Hvem vil deltage på centret med aktiviteter for vores gæster og hvem vil deltage i andre middelaldermarkeder?

Har du lyst til at deltage i Skrædderlavet, så kontakt "forkvinden" Helle Pfeiffer, telefon: 5696 6090 eller mobil: 5154 1507 mail: helle.pfeiffer@pc.dk.

Lisbeth Gjessing fra Skrædderlavet, har arrangeret et kursus i birkebarkfletning på Vikingecentret, Værfeldtsgård, i Åkirkeby, se nærmere på vores hjemmeside, eller opslaget på Rågelundsgård. Tilbudet gælder alle fra vennekredsen.

Lidt om Hildegard- og Balladelavet

Jette Overlund

I Østerlars

Da Hildegårdslavet mødtes i januar måned, var det med Phytoterapi, også kaldet urteterapi, på programmet. Ud fra den teori, at sygdomme, allergier og eksemmer er et tegn på, at kroppen er i ubalance, kan man bl.a. ifølge Hildegard af Bingen bringe legemet i balance ved den rigtige brug af udtræk, tinktur, tørrede og kogte urter.

I hendes urtebog kan du læse nærmere om disse emner.

I Klemensker

Synd at fremmødet ikke er større til lavsmøderne, men forklaringen er måske, at der er blevet holdt "hemmelige "møder (!) i løbet af efteråret og vinteren hos Lone Kjeldsen i Klemensker. Jeg har også deltaget i nogle af dem.

Dagli' Brugsen

ØSTERLARS

Åbent alle ugens dage Posthus - Benzin - Apotek - Tips - Lotto Tlf.56498005

Her er vi en gruppe kvinder, der har mødt hinanden på Centret, som fandt på at udnytte Lone Kj's evner som igangsætter; hun er jo et stort aktiv med alkens håndarbejde!

Fra påskekyllinger til julestjerner, fra roser til mosaikker, mange opskrifter og metoder kender hun til, så derfor har vi haft mange hyggelige stunder her i den mørke tid, TAK for at du lægger hus til, Lone!

Hvad vi laver, har ikke kun noget med middelalder at gøre, men vi snakker om alt imellem himmel og jord og de kræfter, som mennesket indeholder.

Vi besluttede at møde op til åbent hus d. 4. feb., hvor nogen af os trådte dansen i "krostuen". Vi dansede og sang nogle forfærdige sange fra vores egen verden; vi havde ikke glemt det helt, selvom vi heller ikke kunne huske det hele...

Tilbage i Østerlars

Men tilbage til lavsarbejdet på Centeret; der var stor interesse ved planlægningsaftenen i efteråret i 2006. Hildegardlavet fik lagt vinterens plan, som vi fører ud i livet, så godt som vi formår.

Her i januar var vi et par stykker, der mødtes ved komfuret.

Britta havde købt et creme sæt, som bestod af lanolin og rosenekstrakt. Hun kogte det på det nye komfur og

frembragte en god fyldig håndcreme.

Kisser, der jo kan lidt af hvert, havde bivoks med og en rørepind af flyverøn, jeg ved ikke helt hvad hun gjorde, men hun mumlede noget bornholmsk, imens hun rørte rundt i gryden, og snart havde vi også en bivokscreme.

Disse to cremer har jeg nu stående på mit arbejde, hvor det er en god ide at smøre hænderne tit.

De vilde kvinder i middelalderen... og i nutiden

Derefter snakkede vi om fortidens vilde kvinder (heksene), og hvordan de mon fandt frem til alle de gode ting, som de har hjulpet deres medmennesker med. Lige som Hildegard beskriver i sine tekster, at hun afprøvede urters kraft på sig selv, har de afprøvet sagerne på deres egen krop; hvad hjælper på smerter, forkølelser, myggestik og måske kæresteri??

Intet er jo for stort eller småt, når det drejer sig om at få krop og sjæl i balance.

Vi snakkede om, hvordan vi arbejder med formidlingen på Centret, når vi har gang i kilden ved hyldetræet, og vi håber, at der også i år vil være kogekoner på spil under hyldemors grene.

Det var hvad der er at sige om Hildegardlavet og Balladelavet .

Til Ølgilde i Lavrentii bryggerlav

Af Ole Boyer Pedersen

Gildet blev afholdt den 2. feb. i underste etage på Stormandsgården. Det var et meget hyggeligt sted for en sådan begivenhed, og tæt på så væsentlige faciliteter som køkken, til opvask, og et rigtigt wc. Der var kun mødt en mindre flok frem, og dette billede er sat i, så øvrige mulige deltagere kan blive misundelige og se hvad de gik glip af. Der blev nydt Kældermesterens Juleøl som skulle drikkes nu, så den ikke led overlast. Dernæst den meget vellykkede Stout. Oldermændene havde også et par hjemmelavede med, som vi nød, alt imens vi diskuterede om der var for lidt, eller for meget humle i drikken. Det er forbavsende så godt øllen smager, når

den bare ikke bliver gemt for længe. Kogemester Grethe var frisk og med i flokken igen. Som det fremgår af billedet er det ikke nødvendigt at drikke alkoholiske drikke for at være med. Det er Klædemesteren et godt eksempel på.

Der er et par ledige mestertitler. Skal du med? Se nærmere på: <http://>

Frisko Is Bornholm

Ved Lunden 8
3700 Rønne
Telefon: 56 95 11 22
Telefax: 56 95 97 22
Mobil: 21 42 21 23
www.frisko.dk